

BOHUSLAV

MARTINŮ

ČTYŘI PÍSNĚ

na slova české lidové poezie

VIER LIEDER

zu Texten böhmischer Volkspoesie

Deutsche Übersetzung von Michal Mleziva

FOUR SONGS

on Czech Folk Poetry

English translation by Miroslav Jindra

Canto e piano

EDITIO PRAGA

H 7809

ČTYŘI PÍSNĚ na slova české lidové poezie

Rukopis tohoto dosud neznámého písňového cyklu **Bohuslava Martinů** jsem objevil v roce 1996 v jižní Francii za pomoci malíře Rudolfa Kundery, skladatelova dlouholetého přítele. Martinů jej napsal 4. prosince 1940 v Aix-en-Provence jako dárek pro svou přítelkyni Edmonde Charles-Roux, která mu pomáhala během mnohaměsíčního usilování o získání španělského průjezdního víza. Teprve koncem prosince Martinů tohoto cíle dosáhl a mohl tak pokračovat v dramatickém útěku před nacistickým nebezpečím, který jej vedl z jižní Francie přes Španělsko a Portugalsko až do USA.

Kompozičním mistrovstvím a celkovým pojetím se *Čtyři písně* přiřazují k již známým písním Bohuslava Martinů ze začátku 40. let (*Nový Špalíček /1942/, Písničky na jednu stránku /1943/, Písničky na dvě stránky /1944/*). Tato spřízněnost je natolik silná, že nebýt poslední kratší písně, bylo by docela možné cyklus označit jako „*Písničky na tři stránky*“. První píseň *Koničky na ouhoře* (text z Klatovska) využívá ve značně stylizované podobě rytmu tzv. „mateníku“. Na rozdíl od víceméně pravidelného střídání dvou a třídobých taktů, které je typické pro lidový mateník, vytvořil Martinů užitím celé řady lichých a sudých taktů (2/8, 3/8, 4/8, 5/8, 2/4 a 3/4) komplexnější strukturu, která však i tak působí rytmicky velmi přirozeně a posluchače nechce mást o nic více, než je tomu v lidovém mateníku. *Ztracený pantoflíček* (text z Prácheňska) je rychlá polka v 2/4 taktu, upomínající kombinací české lidové hudby s jazzovými názvuky zejména na skladatelovy *Tři české tance* pro klavír z roku 1926. *Píseň nábožná* (text z Jindřichohradecka) z cyklu poněkud vybočuje svou religiozní tematikou, kterou Martinů podtrhl užitím jedno- a dvou- až třísyllabické faktury vokálního partu i v klavírním doprovodu. Zatímco texty všech ostatních písní cyklu jsou převzaty z oddílu *Písně věku mládeneckého a panenského* Erbenovy sbírky *Prostonárodní české písně a říkadla*, tato pochází z oddílu *Písně rozpravné*. Stručné *Pozvání* (text z Budějovicka) celý cyklus uzavírá v meditativní náladě, odpovídající okolnostem jeho vzniku.

Aleš Březina

VIER LIEDER zu Texten böhmischer Volks poesie

Das Manuskript dieses bislang unbekanntenen Liederzyklus von **Bohuslav Martinů** habe ich im Jahre 1996 in Südfrankreich unter Beihilfe des Malers Rudolf Kundera, eines langjährigen Freundes des Komponisten, aufgefunden. Martinů schrieb diesen Zyklus am 4. Dezember 1940 in Aix-en-Provence als Geschenk für seine Freundin Edmonde Charles-Roux, die ihn bei seiner vielmonatigen Anstrengung unterstützt hatte, ein spanisches Durchreisevisum zu bekommen. Erst gegen Ende Dezember erreichte Martinů dieses Ziel und konnte so die dramatische Flucht vor der nazistischen Gefahr fortführen, die ihn von Südfrankreich über Spanien und Portugal bis in die USA verschlug.

Durch die kompositorische Meisterschaft und die gesamtheitliche Auffassung lassen sich die *Vier Lieder* zu den bislang bekannten Liedern von Bohuslav Martinů vom Beginn der 40-er Jahre (*Nový Špalíček /1942/, Lieder auf einer Seite /1943/, Lieder auf zwei Seiten /1944/*) zuordnen. Diese Gemeinsamkeit ist derart stark, daß es ziemlich möglich wäre, den Zyklus „*Lieder auf drei Seiten*“ zu nennen, wenn es das kurze letzte Lied nicht gäbe. Das erste Lied *Pferde auf dem brachen Felde* (Text aus dem Gebiet Klattau) nutzt in bedeutsam stilisierter Form den Rhythmus des sog. „Mateníks“ (Wechseltanzes). Im Unterschied zu der mehr oder weniger regelmäßigen Abwechslung von zwei- und dreizeitigen Takten, die für den volkstümlichen Tanz Mateník typisch sind, schuf Martinů mittels der Nutzung einer ganzen Reihe von gerad- und ungeradzahligem Takten (2/8, 3/8, 4/8, 5/8, 2/4 und 3/4) eine komplexere Struktur, die aber auch so vom Rhythmus her sehr natürlich wirkt und den Hörer um nichts mehr verwirren will, als dem im volkstümlichen Mateník der Fall ist. *Der verlorene Schuh* (Text aus dem Gebiet von Prachen) ist eine schnelle Polka im 2/4-Takt, die durch die Kombination von böhmischer Volksmusik mit jazzhaften Anklängen insbesondere an die *Drei tschechischen Tänze* für Klavier aus dem Jahre 1926 gewahrt. *Andachtslied* (Text aus dem Gebiet von Neuhaus) weicht vom Zyklus durch seine religiöse Thematik ein wenig ab, die der Komponist durch die Übernahme der einfachen syllabischen Gestaltung der Singstimme in die Klavierbegleitung unterstreicht. Während die Texte aller anderen Lieder des Zyklus aus der Abteilung *Lieder des Junggesellen- und Jungfernalters* aus der Sammlung *Prostonárodní české písně a říkadla* von Karel Jaromír Erben übernommen wurden, stammt dieses aus der Abteilung *Erzählende Lieder*. Das kurze Lied *Die Einladung* (Text aus dem Gebiet von Budweis) beschließt den gesamten Zyklus in meditativem Stimmung, die mit den Umständen seiner Entstehung korrespondiert.

Aleš Březina

FOUR SONGS on Czech Folk Poetry

The autograph of this previously unknown song cycle of **Bohuslav Martinů** was discovered in southern France in 1996 by the writer thanks to the help of the painter Rudolf Kundera, the composer's long-time friend. Martinů composed them on December 4, 1940 in Aix-en-Provence as a gift for his friend Edmonde Charles-Roux, who helped him during his effort to obtain a Spanish transit visa which took many months. Martinů achieved his goal only at the end of December, and was now able to continue his dramatic flight from the Nazi peril which took him from southern France through Spain and Portugal to the United States.

With their compositional mastery and conception as a whole, *Four Songs* belong to the other known songs of Bohuslav Martinů from the early 1940s (*Nový Špalíček /1942/, Songs on One Page /1943/, Songs on Two Pages /1944/*). This affinity is so strong that if it were not for the last short song, it would be possible to call this series „*Songs on Three Pages*“. The first song, *Horses on a Fallow Field* (lyrics from the Klatovy region) uses the so-called „mateník“ (confusing dance) in a highly stylized form. In contrast from a more or less regular alternation of duple and triple meters, which is typical of the folk dance mateník, Martinů created by a series of uneven and common measures (2/8, 3/8, 4/8, 5/8, 2/4 and 3/4) a more complex structure which seems very natural in its rhythm and does not aspire at confusing the listener more than a typical mateník. *My Little Lost Shoe* (lyrics from the Prácheň region) is a fast polka in 2/4 time, reminiscent by the combination of Czech folk music and jazz echos of Martinů's *Three Czech Dances* for piano of 1926. *A Song Religious* (lyrics from the Jindřichův Hradec region) departs from this series with its religious theme which was underlined by Martinů by using a syllabic rendition of the vocal part in the simple chordal piano accompaniment. While all other songs of the series have been taken from the section *Songs of the Age of Bachelorhood and Virginity* of the collection *Prostonárodní české písně a říkadla* by Karel Jaromír Erben this one comes from the section *Narrative Songs*. The brief *An Invitation* (lyrics from the Budějovice region) closes the whole series in meditative mood, corresponding with the circumstances of its inception.

Aleš Březina